

Tillväxt-reflex – Vindkraft i storm och stiltje

Vindkraften är förmodligen det energislag som det talas mest om hos oss idag. Och det är inte utan anledning. De senaste åren har utbyggnaden varit snabb och i en internationell jämförelse står sig Sverige starkt. Vi har anledning att vara stolta över det, men för den sakens skull får vi inte glömma att sätta in det i ett större sammanhang.

På samma sätt som för [kärnkraften](#) och [vattenkraften](#) väljer jag ett riktmärke om 17 procent, en nivå som är rimlig om världen till mitten av seklet ska ha kunnat slingra sig ur det fossila greppet.

Globalt står vindkraften idag för två procent av den energi som förbrukas, det vill säga ungefär en fjärdedel av vad vi får från vattenkraften. Kan vindkraften om trettio år ha växt och till dess ha tagit för sig en sjättedel (17 %) av all den energi som produceras i världen? Och med det bli mer än dubbelt så stor som dagens vattenkraft.

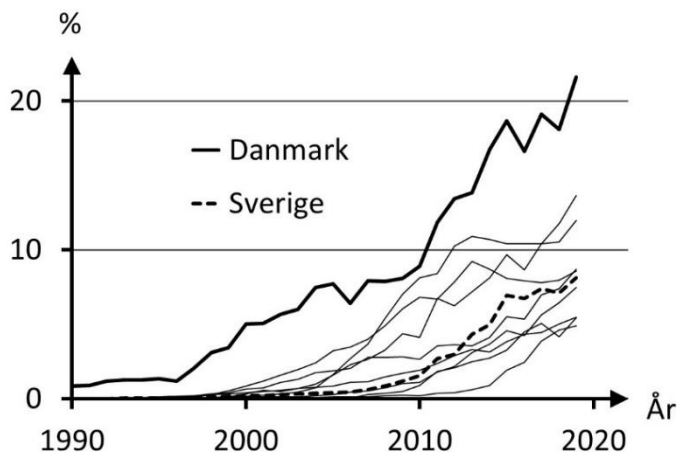
Vindkraften har många positiva sidor. Liksom solenergin vilar den på flödande energi som kommer att existera långt efter att de sista människorna dött ut. Men, samtidigt är den lynnig i sin roll att förse våra samhällen med den elektricitet som vi förväntar oss att ha tillgång till oavsett om det är kuling eller stiltje.

Man kan inte heller blunda för att den har en baksida som inte är målad i enbart ljusa färger. Neodym är den sällsynta jordartsmetall som det ofta talas om (en metall med stark magnetism som möjliggör kraftverk med god verkningsgrad) men det krävs också andra och jämfört med ett kraftverk drivet med fossilt bränsle är behovet av metaller för varje producerad kilowattimme åtminstone det dubbla. Vid sidan av detta är kanske det vanligaste problemet att vindkraftverken utgör en störning för ögon och öron. Något som kan tyckas överdrivet när man hör klagomål över vindsnurror flera mil ut i havet, men som på andra platser är en fråga värd att ta på det största allvar.

På global skala är vindkraften dubbelt så stor som solenergin och den visar sig i huvudsak vara en europeisk företeelse. Av de tio länder som har mest vindkraft i sin energimix ligger alla i vår världsdel.

Danmark har hela tiden varit i en klass för sig och fick år 2019 en femtedel av sin energi från vinden, något som har flera tänkbara förklaringar. Med landets högsta punkt, Møllehøj (namnet härrör från en väderkvarn på dess topp) 171 meter över havet har vattenkraft aldrig varit ett alternativ. Det danska företaget Vestas är en världsledande tillverkaren av vindkraftverk och när det kommer till havsbaserade anläggningar är det tacksamt att både Kattegatt och Nordsjön är sällsynt grunda vatten.

Och, för att balansera den icke styrbara energin har de ett utbyte med två nordiska grannar som är välförsedda med vattenkraft. Ett samarbete som gynnar alla parter, både under blåsiga och stilla dagar.

*Vindkraft som andel av den totala energikonsumtionen
I fallande ordning efter värdet år 2019:
Danmark, Irland, Portugal, Tyskland, Spanien, Sverige,
Storbritannien, Grekland, Litauen och Finland.*

Som man kan se i figuren är det inte bara i Danmark som det har byggts vindkraft. Flera länder ligger i närheten av 10-procentsnivån och Sverige är inte ensamt om att montera upp många nya kraftverk. Utan att aktivt söka har jag snubblat över artiklar om stora utbyggnadsplaner i både Portugal, Storbritannien och Tyskland. Det finns, med andra ord, mycket som talar för att vindkraften kommer att fortsätta expandera.

Men, för att komma i närheten av de sjutton procenten krävs något exceptionellt. Globalt talar vi då om en tiodubbling och att alla ska bli lika framgångsrika som danskarna – eller snarare – att många länder når väldigt mycket längre än dagens Danmark för att kompensera för alla de som inte har samma goda förutsättningar.

För att inte dra några förhastade slutsatser från pandemiåret 2020 har jag i diagrammet valt att sluta vid år 2019 men om jag sneglar ytterligare ett år framåt i tiden visar det sig att det fortfarande är samma europeiska länder som ligger i topp. Önskan att också andra skulle ha slagit sig in på topp-10 har ännu inte infriats.

Danmark har fortsatt att öka sin andel, men den huvudsakliga förklaringen var inte mer vindkraft utan en sjunkande total energiförbrukning. Om detta inte var en övergående covid-effekt, får det klassas som ett stort framsteg.

Mellan åren 2019 och 2020 sticker Sverige ut med en 40-procentig ökning av den levererade elektriciteten från vinden. Med tanke på att vi redan hade så mycket vindkraft är det en anmärkningsvärd siffra. Förhoppningsvis är det en bild av något uthålligt, men det är på samma gång en tankeställare. Tro inte att det som vi idag ser hända i Norrland är typiskt för den globala utvecklingen. Så väl är det inte.

//Stellan Tengroth